DÖRTEYLÛL

İÇİNDEKİLER

SİVAS 10 Kuruş SAYI : 4 - ~~19~~ 20

1 - HAZiRAN - 1939

DÖRTEYLÛL

SAYI : 4—20 1 - 6 - 1939 YIL : 4

SIVAS HALKEVİNİN AYLIK KÜLTÜR DERGİSİDİR

19 MAYIS

YAZAN : Ahmet Yılmaz

Bu günün Türk u l u su üzerindeki eşsiz varlığını seyre dalarken gözlerimi bir an için maziye ç e v iriyorum : Ne korkunç, ne acı günlerdi . Bir taraftan meş'um bir mütarekenin felâketi, beri taraftan koskoca bir ulusun idam hükmünü taşıyan ağır bir muahede. Hükûmet şaşkın; Atatürk'ün yüksek tabirleriyle mütereddi Vahdettin yalnız kendini ve saltanatını d ü ş ü nüyor . Şahsiyetsiz Damat Ferid her şeyi aciz padışahın zayıf iradesine

bırakmış . O ne derse öyle yapıyor. Galip devletler fırsat bu fırsattır diyerek ellerini kollarını sallıyarak Türk topraklarına girmekte . Çünkü artık her şey bitmiş; topu tüfeği elinden alınan, ordusu dağıtılan bir ulusun sadece pay edilmesi ve bu suretle ortadan kalkması k a l m ıştır . Padışahta ne yapacağını ve ne şekilde hareket edeceğini bilmiyor . Nihayet Atatürk'ün Anadoluya çıkması kararlaşıyor. Çünkü i s t e r s e Mustafa K e m a l

devleti kurtara bilirdi. Buna Vahdettin temamen kani idi ve kanaatinde aldanmadı. Atatürk cidden Türklüğü kurtardı.

İşte Atatük İmparatorluğun bu çok karışık gününde puslası bozuk Bandırma vapuru ile Kardenizin sularını yardı 1919 yılının 19 Mayısın da Anadolunun şirin bir parçası olan Samsuna çıktı. O zaman Samsun galip devletlerin işgalindeydi. Ata Havzaya ayak bastığı gün Samsundaki kuvvetin bir taburu merzifonu terketti Ata yoluna devam ediyordu. İlk konak ona 23 Temmuz günü Erzurum kongresi oldu. İkinci konaksa, yine 1919 yılının 4 Eylûl'unda Sıvas kongresidir, Bu iki hareket 1920 yılının 23 Nisanını doğurdu. Artık son konak Ankara olmuştu. B. M. Meclisi kurulmuş; Ata sivil elbiselerini soyunmuş, cenk meydanına atılmıştı. Ona ilk zafer müjdesini, sevgili arkadaşı Millî Şefimiz İ. İnönü 1921 yılının 9 - İkincikânun ve 30 - Mart günlerinde verdi. Bu haber bütün dünyayı sarsmıştı. Nihayet 26 Ağustosta başlıyan 1922 yılının 30 Ağustos zaferi bütün dünyayı hayrete düşürdü. " İlk hedef Akdeniz „ ! . . İstiklâl orduları ilerliyor. 1922 yılının 9 Eylûlundayız. Ordumuz İzmirdedir. Mondoros mütarekesini Mudanya mütarekesi 11 Birinciteşrinde boğuyor. " Sevr „ 1923 yılının 24 Temmuzunda " Lozan „ a yakalandı. 29 Birinciteşrin inkilabın çocuğunu bağrına basıyor. Yıl 1923 dir. Ata hâlâ durmadı. Yıl 1926 gün 17 Şubat: Medenî Kanun sahneye geliyor, tarih yürüyar: 1928 yılının 21 İkinciteşrinindeyiz Arap harfleri mazi oldu. Konuştuğumuz gibi yazıyoruz, yazdığımız gibi konuşuyoruz. U l u s a l davamız kültürel yolda. Fakat silahsız savaştan geri kalmıyoruz. 1926 yılının 20 Temmuzunda Boğazlar sahibinin oluyur. Tarih yine yürüyor. Yolunda tekbir pürüz yok. Artık inkilâpları sayamıyoruz. Yalnız yepyeni yurt üstünde yepyeni de bir ulus doğuyor. Ufuklarda dalgalanan ALTIOK'tur. Kemalist ülkünün yolunu ğöteriyor. [Ne mutlu Türküm diyene] Tarih yine yürüyor. 1938 Yılının 10 İkinciteşrinindeyiz. Fakat Ata durdu: Emanetime iyi sahip olun vazifem bitti. Artık ben uyuyorum nöbet sizindir. İnönü'nün arkasından yürüyün, " Ey yükselen yeni nesil istikbal sizsiniz „ diyor.

19 MAYIS

YAZAN : Feyzi Kutlu Kalkancı

Bu gün, " düşündüklerini tatbik edemedikten sonra ölmek daha iyidir „ diyen insan üstünün Samsun'a ayak bastığı gündür .

Pusulası bozuk Bandırma'yı takip edenler Karadeniz'in hür dalgalarının önlerine yığdığı setlerle, ihanet dolu yollarına devam edemediler . Bandırma'nın 27 senelik ihtiyar kaptanına pusula yerine Anadolu kıyılarını gösteren Mustafa Kemâl, yurdunun semasındaki karanlıkları boğmak için acele ediyordu .

1919 - 19 Mayıs sabahı doğan bu güneş bütün damarlara yaşama, kendine güvenme enerjisini vermek için gökten yere iniyor . Düşmanların batırmak ve uçurumlara sürüklemek için uğraştıkları ulusunu göklere yükseltmek istiyordu .

Vatan parçalanmış, düşmanlar onu yok etmiye uğraşırlarken Anadolun'un hür dağları üstünden Mustafa Kemal'in asil sesi dalga dalga aksi sedalar halinde sınırlardan sınırlara ulaştı .

Ya istiklâl ya ölüm parolası bir şimşek gibi göklerin ebedî boşluğunu dalgalandırdı ve titretti .

Mukaddes Türk ihtilâli başladı . Öldü zannedilen büyük Türk ulusu ayağa kalktı . Tek bir vücut gibi Ebedî Atasının arkasında zaferlerden zaferlere koştu . Tarih düşmanlar için korkunç hezimetler ulusum için yeni zaferler kaydetti .

Bu gün Türk mucizesi adiyle anılan Türk inkilabının, Türk rönesansının başladığı gündür .

Yarı sömürge Osmanlı İmparatorluğunun ferde kıymet vermiyen bozuk sosyetesi yerine, cemiyetin yüksek menfaatlarını esas tutan idealist vatandaşlardan müteşekkil bir varlık kurduk . Bu varlığı genç omuzlar üstünde yarınlara intikal ettireceğiz . 19 Mayıs aynı zamanda gençlik ve sporu sembolize eden bir gündür . Yarının kuvvetli Türkiye idealine koşarken, bn günleri gördükten sonra ülkümüzün çok erken tahakkuk edeceğine güveniyoruz .

Ebedî Atanın : Türk, övün güven, çalış, sözleri kulaklarımızada çınlıyor .

ACIKLI BİR TAHASSÜR

19 - Mayıs - 939 Spor Bayramı Münasebetiyle

Nesine güvenmeli bilmem hayatın ?
Nesinde karar var şu kâinatın ?
Bir sel gibi akar, coşar gideriz .
Adem diyarına koşar gideriz . . .
Ne için, nereye ? bunu bilen yok,
Ölüp gidenlerden hiç bir gelen yok,
Kurulmuş bir düzen ezeldenberi,
Kuran da bilmiyor dönen işleri ! . . .
Dünyayı kaplıyan mütefenninler
Ecel karşısında aczile inler .
Nice saltanatlar mahvolup gitmiş,
Nice enerjiler eriyip bitmiş . . .
Nerde Cengizler, nerde Eflatun ? . . .
Nerde Markoni, hanı Edison ? · . .
Cihanı nurlatan o büyük esir
Nasıl, neden düştü ecele esir ? . . .
Esir öldüysede eser yaşıyor,
Nurları meydanda hüner yaşıyor .
Parlayan bu nurun misali bizde
Ruhu ruhnmuzda hâyâli gözde . . .

Ey yüce dahimiz; en büyük adam
Seni anıyoruz, seni ey Atam;
Yirmi yıl önceydi; işte tam bu gün
Samsuna çıkmıştın, sanki daha dün
Evet daha dündü, Samsuna çıktın,
Hep gerilikleri yaktın ve yıktın .
Kurtardın Türk'ün istiklâlini,
Tarih kaydetmedi bir misalini .
Yoktan var etmişti bizi kudretin,
Yaratıcısısın sen bu milletin .
Yirmi yıl içinde neler yapmadın,
Millî kaygulardan bir gün sapmadın
Nasıl başlamıştın, nasıl bitirdin ?
Nasıl milletini nura yetirdin ?
Açtığın nurlu yol gençliğin izi,
Bu izdir götüren hedefe bizi .
Bu bir iz değildir, koca şehrahtır,
Türklüğü uyartan şanlı sabahtır .
Dün bunları yapan ey yüce dahî !
Bu gün nerdesin ? nerde ilâhî ? . . .
Hasretinle bu gün gençlik yanıyor,
Seni anıyorlar, seni anıyor . . .

İ. Rüştü Altıok

BU TEPEDEN [1]

Bu tepeden sende bak İzmir ufuklarına,
Bu çeşmenin hürmetle oku kitabesini,
Duyarsın o rabbanî varlığın tunç sesini;
" Ordular hedefiniz Akdenizdir ileri ! „
Bu emre gönül veren ordunun her neferi
Bir son bahar akşamı bu tepede toplandı,
Bu tepeden bir kızıl alev uzandı, yandı .
Bu çeşmeden sen de iç eğil bir tas dolusu,
Bu su mukaddes bir su, hasret gideren bir su !
Bir yudum içen koştu, bu suyun menbaına,
O murat ocağına, yurdun cennet bağına .
Bu tepeden bir kızıl alev yanup yükseldi,
Bir güneş olmak için beklenilen yarına .
O büyük güneş doğdu, o mes'ud yarın geldi .
" Dokuz Eylûl „ sabahı İzmir ufuklarına ! . .

Rifat Necdet Evrimer

(1) Bu Tepe ve Çeşme Kemll Paşa Kazası Yolundadır .

Sayın arkadaşımız fazla meşgul bulunduklarından dergimize yeni bir yazı veremediler Müsaadelerile bu şiirlerini Fikirler mecmuasının eski sayılarından aynen alıyoruz ,

YAZAN: Vehbi Cem Aşkun	SIVAS FOLKLORU	Dil, Tarih, Edebiyat Komitesi Tedkiklerinden

— VI — [*]

Yerli Sanatlar

Binbir çeşit renklerin imtizacından hasıl olan Çoraplar, nakış. örgü bakımından bir Halı, Kilim kadar güzeldi . Bunun için " Çorapçılar pazarı „ namiyle maruf bir de pazar vardır . Eskiden bu pazar her sabah erkenden kurulur, herkes dokuduğu çorapları burada satardı . Bir çok tüccarlar bu yüzden para kazanırdı . Maalesef, İplik çorapların fazla tutulması bu sanatı da öldürmüştür . Bu gün " Çorapçılar pazarında „ Sivas çorapçılığını gösterecek tek çoraba rastlayamazsınız . Çiniciliğimiz gibi bu sanatta terihe karıştı . Çorapcılığın parlak ve kazançlı yıllarında Sıvasta her yıl 600,000 çorap dokunduğu söylenmektedir . Bu rakamda işin üstünlüğünü vuzuhla göstermektedir .

Bundan sonra Pıçakcılık ve Çubukculuk gelir . Bu sanatlarda diğerleri gibi günden güne ehemmiyetlerini kaybetmektedirler .

Pıçakcılar çarşısı meşhurdur. Bu gün bir kaç dükkândan ibaret bulunan çarşı, vaktiyle baştan başa pıçakcılarla doluydu . Her türlü, bilhassa zarif cep çakıları ayrı bir hususiyet taşırdı . Ve Sivas çakısı yurdun her tarafında bilinirdi .

Çubukcılık, hâlâ yaşamakta isede eski varlığını bu sanat ta kaybetmiştir . Ve bu sanat yalnız Sivasa mahsustur . Uzun çubukların renk renk ipeklerle işlenmesi bu sanattaki inceliğin canlı bir ifadesidir. Ve bu da bir zaman sonra digerlerinin akibetine uğrayacaktır . Zaten eski varlığını çoktan kaybetmiştir . Ve son günlerini yaşamaktadır . Eğer Tren gelüpte, yolcuların rağbetine mazhar bulunmasaydı şimdiye kadar çoktan bu güzel sanat ta maziye karışmış bulunacaktı . . .

İkinci derecede Demir, Çelik, Marangozluk, Kuyumculuk ve Çömlekçilik gelir . Bunlardan Çömlekçilik eski güzelliğini tamamen kaybetmiştir . Yalnız Kuyumculuk fena değildir . Eskiden Ermenilerin elinde bulunan bu sanat, bu gün Türk sanatkârları elinde en yüksek şeklini almıştır. Geçmez Gümüş paralardan yapılan Şeker ve Çay takımları büyük bir rağbet kazanmaktadır .

Fabrikaların inkişafı en çok tesirini yerli sanatlar üzerinde görtermiş; bu suretle bir çok mahallî sa-

[*] Geçen sayımızda bu kısım yanlışlıkla altı olacakken beş yazılmıştır .

nat hareketlerini öldürmüşütür. Bunu da tabiî görmek zorundayız. Zira asrım z makine ve sürat asrıdır.

Sivasta Kültür

— VII —

Sivas ötedenberi bir kültür merkezidir. Selçuklılar devrinde, Kikâvus evvel bin Kihusrev tarafından yaptırılrn " Şifaiye „ zamanının " Tıbbiye „ okulu idi. Sonra halk arasında : " Hacı Maksut — Hacı Mesut „ adları ile anılan Bruciye medresesi, Gök medrese gibi bilgi yuvalarıda devrinin birer irfan kaynağıdırlar.

Sivas Osmanlı İmparatorluğu zamanında da Anadalumuzun bir irfan merkezi halindeydi.

Askerî Rüştiyesi, İdadî, Darülmuallimin, Darülmuallimat, Mektebi İptidaiyeler, Mektebi Sanayi, Küçük Zabit, Küçük Sıhhiye Mektebi gibi muhtelif okullur vardı. Bunlardan, İdadî " Sultanî Mektebi „ daha sonra " Lise „ Darülmuallimin " Erkek Muallim Mektebi „ Darülmuallimat " Kız Muallim Mektebi „ olarak son zamanlara kadar yaşamışlardır. Yalnız bu gün Kız Muallim mektebi yoktur. Onun yerine Kız Orta okulu açılmıştır.

Bu gün Sivasta bir Lise, bir Öğretmen okulu, bir de Akşam Kız Sanat okulu, bir Orta okul, bir Sanatlarevi vardır.

Lise. eskisine nazaran çok inkişaf etmiştir. Amasya, Tokat gibi İllerin merkez ve kazalarından bir çok talebesi vardır. Ve okul her bakımdan güzeldir.

Öğretmen okulu günden güne mevcudunu azaltmaktadır. Günun birinde kapanacağı söylenen bu okula büyük ihtiyaç vardır. Ve bu okulun mazisi çok kuvvetlidir. Memlekete her yıl bir çok münevver vermekle en kutsal vazifesini huzurla başarmış bulunuyor. Onun için bu okul Anadolumuzun ortasında bir irfan kaynağı olarak kalmalıdır.

Kız Öğretmen okulunun yerinde bulunan " Ortaokul „ muhtelittir. Bu yüzden bir müstakil Kız " Lise „ veya Orta okuluna ihtiyaç vardır.

Sanatlarevi yakında " Bölge Sanat okulu „ olacaktır. Halı hazırda bilhassa bu okulun yaptığı Halılar çok meşhurdur.

Akşam Kız Sanat okulu : Bu da pek yakında Enstitü olacaktır. Henüz açılmıştır. Zamanla inkişafı şüphesizdir.

Bu okuldan başka Sivasta on tanede İlk okul vardır :

İsmet Paşa, Cümhuriyet, Ülkü, Dumlupınar, Fevzi Paşa, Kızılırmak, Ziya Gökalp, İstiklâl Altıntaş'tır. Bunlardan 3 tanesi Ziya Gökalp, İstiklâl, Altıntaş üçer diğerleri beşer sınıflıdırlar.

Okul, Öğretmen, öğrenici mevcudu günden güne artmaktadır. Yapılan istatistiklere göre İlimizde 15 yıl önce 86 Okul, 177 Öğretmen varken bu gün 115 Okul, 239 Öğretmen vardır. Ve öğrenci yekûnu da " Kız — Erkek „ 123564 dir.

Bu durum halkımızın okumağa karşı gösterdiği büyük ilgi ve önemin canlı bir ifadesidir.

Okullar umumiyetle kalabalıktır. 1 Eylûl 1933 yılında Kız Orta okulu olarak açılıp 1937 Birinci kânunda, muhtelit olan " Orta okul „ un bu gün 14 sınıfı vardır . 800 küsür öğrenciye malik bulunan bu okulun öğrenci sayısı her yıl büyük miktarda artmaktadır .

Okul, öğretmen, öğrenci sayısının çoğalma derecesini 15 yıl önce 37885 lira iken bu gün 234260 liraya çıkmış bulunan, İlimizin Kültür bütçesi de göstermektedir .

Sivas Folkloru

— VIII —

Sivasın kısaca tarihî, tabiî durumlarını anlattık şimdi asıl konumuza geçmiş bulunuyoruz . Onun için tarihî, tabiî bahisler üzerinde fazla duramadık . Çünkü gayemiz bir tarih veya coğrafya yazmak değildi . Binaenaleyh fazlasını bu sahalardaki çalışacaklara bırakıyoruz . Yalnız şimdiye kadar olan izahatı vermeden " Folklor „ tedkiklerine girişmekte çok kuru olurdu . Zira bir memleketin folkloru, o memleketin aşağı yukarı kültür tarihi denemektir . Bu itibarla daha evel memleketin tarihî,, tabiî durumlarını bilmek gerektir .

Sivas " Folklor „ bakımından epeyce zengindir . Fakat bu gün için eski varlığını kaybetmiş gibidir. Modern yaşama ihtiyaçları karşısında, her içtimaî muessese gibi bu da akışını değiştirüp' zamanla büyük diğişikliklere uğruyor .

Şimdiye kadar bu " Folklor „ konusu üzerinde araştırmalar yapılmadı . Ekseri meraklılar " Folklor „ un bir şubesi olan " Halk Edebiyatı „ üzerinde çalışıyorlar .

Yalnız Sıvas folklorunu ilgilendiren bir yazı " Duygu ve Düşünce „ de çıktı . Bunu yazan Sivas'ın yüksek şahsiyetiyle ögünç duyduğu ve Sivasa kültürel sahada büyük hizmetleri bulunan Kaymakam Abdulkadir Sözen'dir .

Neşredilip edilmediğini bilmiyorum . Bu hususta kıymetli bir bilgiyi de şâir " Ahmet Kutsi Tecer „ den öğrendik . Çok sevdiğim ve Sivas'ın yüksek sempatisini kazanmış bulunan Kutsi Tecer bu malumatı " Radyoda „ verdiler . Sayın Halkıyatçının bir folklor konuşmasında temas ettikleri " Baca Pilâvu „ çok güzel anlatılmıştır .

Bu her iki arkadaşımızında üzerinde durdukları bahisler üzerinde yeri geldikçe gereken izahı etraflıca yapacağız .

Sivas halkı ötedenberi adet ve anenelere fazla bağlıdır . Bunu Sivas'ın kuruluşu kadar eski halkının yaşayışında gördüğümüz gibi, bu günde yakından müşahede edebiliriz . Bir çok değişikliklere uğramakla beraber hâlâ bir çok eski adet ve ananeler yaşamaktadır . İşte biz bunları mümkün olduğu kadar anlatmağa çalışacağız . Bunun için ilk dafa Evlenme ve Düğünlerden başlayıp sırayla saptaya bildiklerimizi eski ve yeni durumlarıyla izaha çalışacağız . Bu hususta sayın okurlarımızdan da yardımlar görürsek memnun kalır şimdiden kendilerine teşekkürler ederiz .

BÜLBÜL

" Ahmet Kutsi Tecer „ e

En içli bestesi dilinde yazın,
Nedir bu şakıman, kime niyazın ?
Kül olmuş gülleri eski " Şiraz „ ın
Hayyam'la Hafız'a ağla ey bülbül !..

Sevgi bir hançerse, gönül gene kın,
Nerdedir o meşhur " İrem „ i şarkın ?
Her mevsim gülleri açan bu parkın,
Bağı ne o zümrüt bağla ey bülbül !..

Unutup " Habil „ le başlıyan kini
Bizki aşk bilmişiz en büyük dini ..
Duygusuz asrımın şu taş kalbini,
En yanık sesinle dağla ey bülbül ..

14 – Mayıs – 1938

Rıza Polat

Mayıs Şarkıları

Enerji, hamle, imân avcunda kaynak olsun,
Sanatkâr ellerinle kurmak için yapını .
Bunları yaratacak sevgi sende hak olsun,
Mayıs rüzkârlarına aralık et kapını .

Hayatı baştan başa bir neş'e ve sevgi say,
Yaşamak isteyorsan bakma kış ve karına .
Yönettiğin geminle bir güç ve bir hamle yay,
Göğsünü yelken yap da sevda rüzgârlarına .

Gençliğin damarında çoşturduğu bir kanla,
Mademki sen Venüs'ün can veren bir elisin .
En yüksek duygaların parlattığı imânla,
Her güzeli, doğruyu, iyiyi sevmelisin .

Ferid Rağıp

Halk Edebiyatımızın Bugünkü Durumu

YAZAN : Vehbi Cem Aşkun

— IV —

Bu günkü durum :

Halk edebiyatımızın bu gün artık temamen durduğunu görüyoruz. Ne o eski mağrur aşıklar, ne de onların etrafında halkalanan bir kütle var. Bu fikrimizin teyidine en canlı misal: " Talibî Coşkun „ dur. Halı hazırda Ankara sokaklarında vekâlet vekâlet gezerek bir çok büyüklerimizi taciz eden bu şâir temamen dejeneredir. Bayağı deyişlerini bir dilençi duası gibi satmaktadır. Partimiz büyük alâka gösterdi. Mevcut deyişlerini elinden alarak ona bir kaç Öküz alabilecek kadar fazla para verdi. Ve Sivasa gönderdi. O ise bu dilençiliği kendisine meslek edindiğinden o paranın bir kısmı ile " Ankara destanı „ adlı kıymetsiz kötü bir eser bastırdı. Artan para ile tekrar Ankaraya geldi. Ve başladı daire daire dolaşarak satmağa.

Bir de eski halk şâirlerini düşünelim, Meselâ " Emrah „ : Sazını almış, ta Erzurumdan Çangırıya kadar gelmiştir. Sivasta, Tokatta, Merzifon, Gümüşhacıköy, Ç o r u m gibi yerlerde gezmiş; nihayet Niksarda ölen Emrah kudretini h a l k a tanıtmıştır. İşte bu gün halk şâirleri bu asâleti, bu t e m i z hüviyeti kaybetmişlerdir.

Bu gün artık e d e b i yatımızda " Hece şiirlerin „ en güzel ve sadelerini buluyoruz. Büyük harpten sonra genç şairlerimiz temamiyle h a l ka indiler. Bir kaç sanalkârımız müstesna diğer şâirlerimizin eserlerini okuyupta anlamıyan yoktur. Meselâ, Cenap Muhittin Kozanoğlu'nun şu şiirlerini okuyanın kültür derecesi ne olursa olsun muhakkak an-

Kapat Pencereleri

Kapa pencereleri sisli mesafelere,
Karanlık gözlerinde renkler can çekişmesin.
Bir iç alemi söndü sana can vere vere,
Fakat hâlâ mermersin hâlâ çıkmıyor sesin.

Kapa pencereleri, perdelerini indir,
En içli serenadı yağmur söylesin cama.
Tabiat yaprak yaprak ağlarken bu akşama,
Mademki duymuyorsun saadetler senindir.

Kapa pencereleri söndür ışıklarını,
Biraz duymağa çalış biraz kendini tüket.
Mademki tattırmamış sana varlıklarını,
O zalim tabiata içten yan ve lanet et . .

Ebed Mahir Yalnız

lar ve sever :

AYŞE

Bana gel bu yaz Ayşe !
Yetişir bu naz, Ayşe !
Hasretin öldürüyor ,
" Merhameti az Ayşe „ !

Vaktı geldi bağların,
En güzeli çağların;
Bu yerde sevdaların,
Çiçeği solmaz Ayşe !

Çıka gelde habersiz,
Birleşelim ikimiz,
Güllerden daha temiz,
Zambaktan beyaz Ayşe !

Şöyle eğil o zaman,
Onu dinle yakından;
Tel istiyor saçından,
Elimdeki saz, Ayşe !

Hazin hazin söyle sen,
Dizinde dinleyim ben;
Başından varsa geçen,
Hatırana yaz Ayşe !

Geçte sevgi bağından,
İç gönül ırmağından,
Islanan dudağından,
Uzat bir kiraz, Ayşe !

Ta ezelden bana yar,
Ayşe, gelde beni sar !
Yetişmezmi bu kadar,
Bu kadar niyaz Ayşe ? . .

Genç şâirlerden bazıları halk şâirleri gibi yazmış olmak için kafiyeyi ihmal ederek; ekseri yarım kafiye yapıyorlar . Bu hal çok sunî oluyor, ve hiç hoşa gitmiyor . Halbuki halk şâirlerinin yaptığı bu hal çok tabiîdir . Çünkü onlar bu hatayı bilerek yapmadıkları için nazar dikkatimizi celbetmiyor . Hatta hoşa bile gidiyor . Bunları taklit eden kalem şâirlerininki ise adeta kulağı tırmalıyor . Ve gayri ihtiyari ne saçma şey diyoruz . Onun için genç şâirlerimizin halk çığırına girenleri, daima bu noktayı göz önünde bulundurup, yapmacık kafiye oyunlarından kaçınmalıdırlar . Aksi takdirde yazdıkları şiirler kendilerini gülünç etmekten başka bir şey temin etmediği gibi, inkişaflarınada mani olur .

19 MAYIS

Türkün canı, kanısın,
Seninle güldük mayıs !
Ata armağanısın,
Kutsalsın büyük mayıs !

Devrimlerin tahtısın,
Sensin kuran vatanı !
Türk'ün aydın bahtısın,
Mevsimlerin Sultanı ! . .

A. Çağatay

Aile ve Okulun Terbiyedeki Rolü Meselesi

YAZAN : Belkıs Aydınoğlu

Eski Ortayayla Mecmuasının Dörteylûl adına çevrilmesi beni cidden son derece memnun etti . Her ne kadar Ortayayla coğrafî ve tarihî bakımdan Sıvasın şahsiyetini tebarüz ettiriyorsada onun derin ruhunu kaynayan menbaını parlayan güneşini aksettiremeyordu . Dörteylûl cidden bu güneşi parlattı, menbaları fışkırttı, ruhların ateşini alevlendirdi . Ben bu mecmuayı okumaktan pek zevk duyarım . Sıvastan uzakta bulunmama rağmen her zaman kendimi oraya ilgili hisseder, beni unutmayan arkadaşlarımın gönderdiği yazıları severek ve içden okurum . İşte yine Dörteylûl elimde . . . Onun beyaz sahifelerini bu bulanık İstanbul sabahında çeviriyorum . İçinde, içten kopan özenilerek yazılan güzel yazılar . . Ebedi Şefin fenadan bekaya akan nurlu alevi . . Onun yakdığı kalbler . . ! Yurt yazıları içleri çoşduran yanık maniler . . Gözlerim bir yazıda takıldı kaldı .

“ Aile ve Okulun Terbiyedeki rolü . . . Bu yazı muhterem meslektaşım Fikri Gürsel tarafından yazılmış; hakikaten özlü ve komprime şeklinde . . . Fakat nedense bir aralık yazının mahiyetinde bir eksiklik sezer gibi oldum .

Arkadaşımın geniş görüşünden, bitaraf şahsiyetinden emin olduğum için bu eksikliği kısaca kaydetmeden kendimi alamadım .

Terbiyeci meslektaşım pek haklı olarak okulun ve ailenin terbiyedeki geniş rolünü kaydederken bir lâhza için terbiyede rol oynayan ailenin kendi içindeki rolünü neden acaba göz önünde bulundurmayor ?

Dertli Köy Kağnıları

Tan yeri ağarıyor
Ufku duman sarıyor
Dağlarda yol arıyor
Dertli köy kağnıları .

Sesindeki hıçkırık
Benim gönlüm de kırık
Diyor acı ayrılık
Dertli köy kağnıları .

Onu köylerde bekler
Boşa giden emekler
İçimi ufka ekler
Dertli köy kağnıları .

Feribe Tezaşan

Evet muhakkak ki terbiyede ailenin rolü vardır . Fakat acaba ailenin kendi içinde bir rolü yok mu ? . . Aile yuvasının bir menşei, bir mahiyeti ve nihayet bir metodu yok mu ?. Onun bir gayesi, halledeceği propblemler ve takip edeceği doktirinleri yok mu ? . . Bütün bu kadar şeyleri bulunmayan bir ailenin acaba kültüre ne yardımı, terbiyeye ne yoldaşlığı bulanabilir ? . . Aktörsüz bir tiyatro sahnesi istediği kadar güzel, istediği kadar zengin dekorlara malik olsun; seyirci nihayet gözlerine verilen bu bol ziyafetten usanır ve başka hassalarının hoşlanacağı şeyleri

arar . Biraz kafası, biraz ruhu, biraz kendi meşgul olmalıdır . Hani onu oyalayacak, ruhunu, dimağını ve bedenini meşgul edecek aktörler ? Nerede oynanan piyes ? Nerede hallolacak problemler ve doktirinler ? Nasıl olur da seyirci kıssadan hisse çıkarır . İşte bizde bunun gibi her şeyden evvel aile ocağının ne demek olduğunu, ananın, babanın, çocuğun rollerinin nelerden ibaret bulunduğunu önce tebarüz ettirmeliyiz. Her gün, her vakit ve heryerde . . . Allah mesut etsin filân bayla filân bayan ideal bir izdivaç yaptılar; cidden mesut yaşıyorlar, darası dostlar başına . Bu temenniler uzun sürmez. Bir sene sonra şöyle bir dedikoduya şahit oluruz :

Ne kadar yazık . . Ayrılıyorlarmış; kafaları uyuşmamış, birbirlerini anlamamışlar : Yazık bir de çocukları var . Çok geçmez ana bir tarafa baba bir tarafa gider . Esasında zaten pamuk ipliğile bağlanan bağ kopmuş, çocuk, biçare yavru, ortada kalmışsır .

Ayrılık davaları arasında bir sene evvel dünyanın en nefis sözlerile birbirini seven çiftler bir sene sonra en ağır kelimelerle birbirlerini itham etmekte hiç bir beis görmez, bu gürültüler arasında elbette yavruyu düşünmezler .

Mektep çağına gelen yavru henüz çıktığı bir İspanya harbinden kurtulduğu için memnun ve bahtiyardır . Fakat bu sefer onu yeni muhitin karekter ve seciyeleri değişik insanları sıkmaktadır . Çocuk hangi tarafa döneceğini, hangi yolda yürüyeceğini bilmemektedir .

Evinde kendisine rehberlik eden müşfik bir anne yol gösteren münevver bir baba yoktur . Okulunda ekseri sinirli bir öğretmenin azarlarını işitmekte, gittikçe muhitinden ve kendinden soğumaktadır . Artık biçare yavru dümeni kırılmış bir gemi gibi hangi rüzgâra tabi olacağını ve hangi istikamette yürüyeceğini şaşırmıştır . Öyle bir hercümerç içindedir ki encamını ne kendi ve ne de ailesi bilmektedir . Böyle bir ailenin terbiyede oynıyacağı büyük rolün menfi aksiyonlarını görmek hiçten bile değildir . O halde ne yapmalı ? Her şeyden evvel sarsılmaz bağlarla kurulan aile yuvaları tesis etmeli; anlaşmayı lafızda, zevahirde değil ruhlarda tesis etmeli; izdivaçları hassaların arzusuna göre değil ruhların, kafanın istek ve dileklerine göre yapmalı .

Gözünü dünyaya açan ilk yavru müşfik bir anne ve müşfik bir baba yüzü görmeli, onun ilk feryadına bir annenin sıcak busesi, ilk kahkalarına bir babanın mütebessim yüzü isim vermelidir .

Bunun için de ailenin mahiyetini ailenin menşeini içinden fethetmeli . İçinden fethedilmiş bir yuvanın yetiştirdiği bir yavru sevildiği gibi sevmesini, bakıldığı gibi bakmasını duyduğu gibi duymasını da bilir . Mektebin geniş, kalabalık havasına karıştığı zaman orada da kendinden bir parça bulur . O hava ona bir gaz gibi tesir etmez . Müşfik gören gözlerile herkesten şefkat görür, bir

— Sonu 13 üncü Sayfada —

HİKÂYE:

Bir Münakaşa

YAZAN : *Kadircan Kaflı*

sınıf edebiyatı içinde aynı sözü söylemeliyiz . Fakat millî edebiyat yalnız bunlar değildir .

Genç muallim dayanamadı :

— Halka inmeyen, halkın okuyamadığı edebiyatta neye yarar ? Meselâ divan edebiyatımız .

Halkı okutmak gayesi mukaddestir . Fakat halkçılık başka edebiyat başkadır . Biri tedrisat diğeri sanat işidir . Ekmekcilikle pastacılık, odunculukla oymacılık gibi . Sonra köylüyü halktan sayıyorsunuz da bizi niçin saymıyorsunuz ? Bizi aç bırakmak, hiç değilse yavan şeyler yemeğe mecbur etmek mi istiyorsunuz ? Basitlik, hatta sadelik, korkunç bir şeydir .

---

arkadaşının acısına iştirâk etmesini de bilir . Onunla ağlar, onunla güler . Bunları ona yaptıran bilgili, kültürlü ve pedagok zihniyetle yetişen mükemmel bir, anne, her türlü ihtiyacını karşılıyan mükemmel bir babadır . Çocuk evinin her parçasını her yerde görebilir . Aile ve okula terbiyedeki rolünü verebilmek için aileyi ve okulu kendi rolleri içinde müşahede etmek lâzımdır . Birbirlerini kandıran süflörsüz bir sahnenin aktörleri gibi ana ve baba sahtekâr yüzlerile yavrularını kendi iğrenç bağlılıklarına alıştırırlarsa o çocuk cemiyette de bedbaht olur, muhiti onu sıkar ve bir şeye itimat edemez . Daima aldanmak korkusile titrer. Bu muvazenesiz pisikopat elbette cemiyetin beklediği bir organ değildir . Meşhur bir alimin dediği gibi : Ortada " Hasta yok, hastalık var „ eğer meydana bir hasta çıkmışsa o zaten mevcut olan hastalığın açık ve seçik bir tezahüründen başka bir şey değildir . Yok eğer bu sadece bir hasta ise; yine bunun köklerini çıktığı menbada aramak lâzım . Terbiyesiz bir çocuk var diye bilmek için terbiye edemiyen bir ailenin mevcut olduğunu düşünmeli . O halde ne yapmalı ? İçimizi, ruhumuzu, hatamızı düzeltmeli, nasıl ve ne şekilde ? Bu da zamanla olabilecek bir iştir . Her şeyden evvel ruhlarımızda yaşayan ideal yuvaların eşsiz temellerini atmıya çalışalım . Bu temel üzerinden çıkacak her kâşane pedogoji alanına bir yeni ufuk açacaktır . İşte o zaman ailenin terbiyede esas rolü belirmiş ve ona istenilen istikameti vermiş olur .

Bir adam tanırım ki " Mâimukattar „ içmekten bunalmıştır . Derehin yosunlu suyuna bile hasret çeker .

Filozof pek yavaş bir sesle, fakat kulak ve gözün vasıta olmasına lüzum olmadan kafa taslarını delerek sokar gibi karşısıddakilerin dikkatlerini kendisi üzerinde çivilemiştir .

— Kuşların sanatkârı olan Bülbül kafese girerse susar ve ölür . İnsanları.
niçin bir takım şartlara uydurmak istiyoruz ? Bunu istiyorsak yüksek eser istemiye hakkımız kalmaz . Bağlanınca semiren mahluk hindidir . Dar düşünenler dar görenlerdir, bir den yükselmeyenler ufuklarını genişletemeyenlerdir . Bir sanat eserinin kösele olmadığına şüphe yok . Fakat bir milletin millî mahsulleri de yalnız buğday, yalnız pamuk veya demir eeğildir , hep birdendir .

Coşkun delikanlı itiraz edecek oldu . Fakat o elini kaldırdı :

— Rica ederim bir dakika daha. Türk millî eserinin Türkçe yazılması bile niçin şart olsun ? Divan edebiyatının ne kadarı Türkçedir . Dil bir vasıtadan ibarettir .

— O ... o ...

Diye iki ses yükseldi ve bir birlerine hayret dolu gözlerle bakıştılar .

Filozof hiç aldırmadı :

— Boyaları ve fırçası Avrupadan geliyor diye Namık İsmail'in eserlerini Türk milli resim sergisinden kapı dışarı edebilirmiyiz ? Süleymaniyenin kaç sütunu Türk vatanının taş ocaklarından çıkarıldıydı . Salambo Kartacanın değil Fransanın millî eserlerindendir . Âzâde, Kuvadis, Romeo ve Jüliyet için de aynı şeyleri söyleyebiliriz . Uzun söze ne hacet, millî demek millete mensup demektir . Milletin adını tarif edersek, Türk milletine ait, tabiri doğar . O halde sadece Türk edebiyatı (Fransız edebiyatı) (Alman edebiyatı) vardır . Türkün zekâ menşurundan geçen Türk dehasının mahsulü olan her sanat eseri millîdir .

Kimse bir şey söyliyemiyordu . Çünkü hiç birinin tercih ettiği eser millî edebiyatın dışarısında kalmıyordu .

Hep susan ve şişman fıkra muharriri gevrek sesile bu durgunluga son verdi :

— Her şeyi felsefî bir zaviyeden görmek ne hoş ! sende hoca Nasreddine benzedin aziz dostum : İki kavgacı hocayı hakem yapmışlar, biri davasını anlatmış, hoca ona hak vermiş, diğeri anlatmış, ona da hak vermiş, karısı şaşırmış ve bu nasıl hakemlik demiş . Hoca cevap vermiş sen de haklısın karı !

Filozof onun kulağına eğildi :

— Bu sefer tutturamadın azizim şunların bir kaçına dikkatle bakta gör . Yüzlerinde yaygara bahanesini kaydeden hırçın çocukların ruhları okunmuyormu ?

Çekilip gitti .

— Ne dedi, ne dedi ?

Diye sordular : Fakat cevap alamadılar . Çünkü bilgiç geçinen fıkra muharriri de somurtmuştu .

MİNHACÎ [1]

Sivas Halkevi Yayınlarından — Derleyen : K. Gürpınar

YAZAN : A. Y.

Evimizin Dil, Tarih, Edebiyat komitesi küçük bütçesi nisbetinde oldukça mühim ve faydalı işler başarıyor . Bir kere Âşık Ruhsatiye ait yaptırdığı tedkikler ve neşrettiği iki kitap âşıka ait bütün deyişlerin toplanması bakımından faydalı bir iştir. Bunu takip eden Serdarî de oldukça önemli bir şâirdir . Bu da yerinde ve güzel bir hizmet .

Ruhsati'ye ait iki kitapla Serdari'ye ait küçük bir eseri hazırlıyanler " Kadri Özyalçın „ la " Kemal Gürpınar „ dır, bunlardan Kemal Gürpınar yeni bir eser daha hazırlamış ve o da yine Sivas Halkevi tarafından çıkarılmıştır . Bu son derleme de " Minhacî „ adlı bir halk şâirine aittir . Bu da diğerleri gibi uzun ve yorucu bir çalışma sonucunda toplanabilmiştir . Bu itibarla Kemal Gürpınarın hizmetleri büyüktür .

Minhacî maruf Deliktaşlı Ruhsatinin oğludur . Ve bu da babası gibi kuvvetli bir şâirdir . Genç yaşta ölmüştür . Bütün hayatı istirap içinde geçmiştir . Aşıkı bu kadar perişan eden karısıdır . Köyünün en güzel kızı olan bu kadın umulmadık bir zamanda Minhacî'yi terketmiş, onun hassas kalbini kendisine olan sonsuz sevgisinin alevleriyle yakmıştır .

Güzel ne güzel olmuşsun
Görülmeyi görülmeyi
Zülüflerin tel tel olmuş
Örülmeyi örülmeyi .

Bahçede gülün güllenmiş
Dalında bülbül dillenmiş
Koynunda memen kirlenmiş
Emilmeyi emilmeyi .

Minhacim derki nolacak
Sararıp benzim solacak
Kollarım eğri kalacak
Sarılmayı sarılmayı .

Bu koşma şâirin hem karısına, hemde sanatına olan aşkının canlı bir örneğidir . Ve bu şâirin en mesut parçalarından biridir .

Yine yelken kalktı bulandı hava
Semaya ser çeken yellere döndüm
Felek şivekârım aldı elimden
Kervanı kesilmiş bellere döndüm .

Karısının ayrılığı şâirin içli terennümlerine vesile olmuş; bu suretle Minhacî halk şâirlerimizin lirikleri arasına girebilecek üstüntüğü kazanmıştır .

---

[1] Bu eseri yazan « Münhaci » demiş. Minhaç kelimesinden alındığına göre biz « Minhacî » kabul ettik esasını pek bilmediğimiz için asıl sözü yazarına bırakıyoruz .

Vaktın geçmiş farımışsın sevdiğim
Ne belâlı yarim idin bir zaman
Gece gündüz hayâline yelerdim
Can içinde canım idin bir zaman .

Minhacî babasının tabiî tesirinden başka, Emrah'ında tesirinden kurtulamamıştır. Yukardaki parça bu tesirin mükemmel bir örneğidir . Bununla beraber orijinal tarafları da çoktur .

Minhaciye ait ilk bilgiyi de " Ruhsati „ gibi veren " Eflâtûn Cemdir . Nedense bu kıymetli araştırmalarını hâlâ derli toplu " Emrah „ gibi vermediler .

Kemal Gürp nar kitabın baş tarafında şâirin hayat ve eserlerinden bahsettikten sonra Kültür bakanlığından halkiyata ait bilgilerin de " Türküler „ gibi toplanmasını rica ediyorlar . Ve bu işte arkadaşları " Kadri Özyalçın „ la kendilerinin gönüllülüğünü bildiriyorlar. Bu çetin bir iştir . Türkü toplamaya benzemez . Hem lüzumuda yok . Her Halkevi çevresinde incelemeler yapıyor . Gönüllülerine gelince bir sürü biraz derleyeceklere maddî yardımda bulunulursa iş kendiliğinden halledilir .

Bu gün asıl ihmale uğrayan halk arasındaki adet ve ananelerdir . Çünkü yavaş yavaş elden çıkıyor . Asıl bunları koruyup nisyanın elinden almağa çalışalım .

Netice itibariyle Kemal Gürpınarı bu yüksek çalışmalarından dolayı tebrik eder her münevverinde muhitine bu kadar faydalı olmasını temenni ederiz .

Haberler -- Çalışmalar

Yayın Komitesinin Yeni Üyeleri

Evimiz Kitap Saray ve Yayın Komitesine yeni Maarif Müdürümüz şâir Rifat Necdet Evrimer. Orta okul Türkçe öğretmenlerinden, Vehbi Cem Aşkun, Feyzi Kutlu Kalkancı, Öğretmen okulu Didaktika öğretmeni Fikri Gürsel, Kemal Kitapçı seçilmişlerdir . . .

19 MAYIS

Şehrimizde 19 Mayıs günü coşkun bir tezahüratla kutlanmış ve gece Sinema binasında « Evimizin » gösteri komitesi tarafından bir temsil verilmiştir . Kahraman piyesini oynıyan gençlerimiz kısa bir zamanda hazırlanmalarına rağmen muvaffak olmuşlardır .

C. H. P. Beşinci Kurultayı

C. H. P. Beşinci kurultayı münasebetiyle Halkevimizde o gün çok samimî bir toplantı yapılmış, geç vakta kadar eğlenilmiştir. Toplantı İstiklâl Marşı ile açılmış, onu müteakip Maarif Müdürü Bay Rifat Necdet C. H. P. nin kısa bir tarihçeçesini yapmak suretiyle heyecanlı kısa bir hıtabede bulunmuşlardır . Ayrıca Ar komitesi de bir konser vermiş, monoloğlar söylenmiş: ve Rifat Necdet tarafından bir de güzel şiir okunmuş; Millî oyunlar oynanmıştır .

Mesul ve Yayın Direktörü : Avukat A. Göze

Yazı İşlerine Bakan : Vehbi Cem Aşkun

ABONE : Yıllığı - 100 Kuruş

Sivas — Kâmil Matbaası

آيده بر دفعه نشر اولونور

استانبول تجارت وصنايع اوطه‌سی مجموعه‌سی

توركيه جمهوريتی

كانون ثانى ١٩٢٨

مندرجات

صحيفه نومروسی

سنه ٤٤

تجارت اوطه‌سی آدره‌سی : استانبول ، باغچه‌قاپوسنده دردنجی وقف خان
تلفون : استانبول ٥١١ ، ٥١٢
تلغراف آدره‌سی : استانبول اوطه — پوسته قوطوسی : استانبول ٢٧٧

جلد : ٤٥
نومرو : ١

جمهوريت مطبعه‌سی

فياتی ٥٠ غروشدر

HALKEVLERİ DERGİLERİ

HALKEVİNİN ADI	DERGİNİN ADI	KAÇ GÜNDE BİR ÇIKTIĞI
Adana	Görüşler	AYLIK
Afyon	Taşpınar	«
Amasya	Yeşilırmak	«
Antalya	Türk Akdeniz	İki Aylık
Bafra	Altınyaprak	«
Balıkesir	Kaynak	Üç Aylık
Bursa	Uludağ	«
Burdur	Burdur	«
Artivin	Çoruh	İki Aylık
Denizli	İnanç	AYLIK
Diyarbakır	Karacadağ	«
Elazığ	Altan	«
Eminönü	Yeni Türk	«
«	Halk Bilgisi Haberleri	«
Gazi Antep	Taşpınar	«
Kayseri	Erciyes	«
Eskişehir	Halkevi	«
Giresun	Aksu	«
İsparta	Ün	«
İzmir	Fikirler	Onbeş günlük
Kars	Duğuş	AYLIK
Konya	Konya	«
Manisa	Gediz	«
Mersin	İçel	«
Merzifon	Taşan	«
Milâs	Yeni Milâs	«
Muğla	Muğla	«
Niğde	Akpınar	«
Niksar	Ülker	«
Trabzon	İnan	«
Samsun	19 Mayıs	«
Sinop	Dranaz	«
Sivas	Dörteylûl	«
Urla	Ocak	İki Aylık
Yozgat	Bozok	Onbeş günlük
Zonguldak	Karaelmas	Üç Aylık

SİVAS KÂMİL MATBAASI — 1939